

Antti Suuronen

Jäävätkö pienet jalkoihin?

Kaarinan ja Piikkiön kirjastojen liitos

Opinnäytetyö

Kevät 2013

Kulttuurialan yksikkö

Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Kulttuurialan yksikkö

Koulutusohjelma: Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma

Tekijä: Antti Suuronen

Työn nimi: Jäävätkö pienet jalkoihin? Kaarinan ja Piikkiön kirjastojen liitos

Ohjaaja: Ari Haasio

Vuosi: 2013 Sivumäärä: 40 Liitteiden lukumäärä: 1

Opinnäytetyön tarkoitus oli selvittää, miten ennalta laaditut suunnitelmat ja strategiat toteutuivat Piikkiön kunnankirjaston liittyessä Kaarinan kaupunginkirjastoon vuonna 2009. Strategian pohjakartoituksen oli laatinut tradenomi Sari Saarela ja liitosprosessin valmisteli kirjastotoimen johtaja Maija Söderblom yhdessä asettamansa työryhmän kanssa. Kirjastojen liittymisen syy oli kuntaliitos.

Prosessin kulku ja toteutuminen selvitettiin haastattelemalla edellä mainittuja henkilöitä sekä tutkimalla palaveri- ja kokouspöytäkirjoja. Haastattelutuloksia verrattiin ennalta-asetettuihin tavoitteisiin ja tehtiin johtopäätökset prosessin onnistumisesta

Tässä työssä esitetään myös havaintoja siitä miten liittyminen ilmeni työyhteisön toiminnassa prosessin aikana.

Avainsanat: kuntaliitokset, kirjastolaitos

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Culture and Design

Degree programme: Degree programme in Library and Information Services

Author: Antti Suuronen

Title of thesis: Do the smaller ones eventually lose for the bigger?

Merging of Piikkiö's municipal library to Kaarina's City library

Supervisor: Ari Haasio

Year: 2013 Number of pages:40 Number of appendices:1

The purpose of my thesis was to examine how the strategies that were made for the union of Kaarina City Library and Piikkiö Municipality Library were accomplished. The union took place in 2009 and the reason for it was a municipal amalgamation. The strategies for the merging were made by Maija Söderblom and the team she set and Sari Saarela who wrote the thesis for it named *Kaksin aina kaunihimpi – Pohjakartoitus laajenevalle kaarinan kaupunginkirjastolle*.

Methods used were interviews with both Söderblom and Saarela. Meeting minutes were also examined.

I also used my own observations on staff's reactions to the process while it took place.

Keywords: municipal amalgamation, public libraries

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
Taulukkoluetelo.....	6
1 JOHDANTO.....	7
1.1 Opinnäytetyön taustoista.....	7
1.2 Tutkimusongelman asettelu.....	8
1.3 Lähdemateriaalin hankinta ja käyttö.....	8
1.4 Haastattelut ja niiden toteuttaminen.....	9
1.5 Haastatteluun valitut henkilöt.....	10
1.6 Haastattelun ongelmia.....	11
2 KAARINAN KAUPUNKI JA PIIKKIÖN KUNTA.....	12
2.1 Kaarina ja Piikkiö.....	12
2.2 Kuntaliitos.....	15
3 KAARINAN JA PIIKKIÖN KIRJASTOT ENNEN LIITOSTA.....	15
3.1 Kaarinan kaupunginkirjasto.....	16
3.2 Piikkiön kunnankirjasto.....	17
3.3 Kirjastotoiminnan tunnuslukuja.....	17
3.4 Yhteenveto tunnusluvuista.....	22

4 LIITOSSUUNNITELMALLE ASETETTUJA TAVOTTEITA.....	22
4.1 Toteutuminen liitoksen alkaessa.....	23
4.2 Haastattelut.....	24
4.2.1 Maija Söderblomin haastattelu.....	24
4.2.2 Sari Saarelan haastattelu.....	30
4.2.3 Arja Rytkösen Haastattelu.....	35
5 TULOKSET.....	37
6 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	38
LÄHTEET.....	40
LIITTEET.....	42

TAULUKKOLUETTELO

Taulukko 1. Kaarinan ja Piikkiön asukasluku vuonna 2008.....	13
Taulukko 2. Kaarinan ja Piikkiön väestön ikäjakauma 31.12.2005.....	14
Taulukko 3. Kaarinan ja Piikkiön kokoelmat vuonna 2007.....	19
Taulukko 4. Kaarinan ja Piikkiön kirjastojen lainaustietoja vuodelta 2007.....	20
taulukko 5. Kaarinan ja Piikkiön henkilöstötilanne vuonna 2007.....	21

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on tutkia Piikkiön kunnankirjaston liittämistä Kaarinan pääkirjastoon vuonna 2009. Liitos syntyi kuntaliitoksen vuoksi, mutta tämän työn tarkoitus ei ole tutkia kunnallispolitiikkaa laajemmin vaan keskittyä pelkästään kirjastojen liittämiseen.

Työn tarkoitus on selvittää, miten kirjastojen liittämistä varten laaditut suunnitelmat toteutettiin ja millaisin lopputuloksin.

Opinnäytetyö on tapaustutkimus, eikä sen tuloksia voi siksi käyttää tutkittaessa kirjastolaitosten liittämistä yleensä. Tämä johtuu siitä, että kirjastolaitokset poikkeavat toisistaan riippuen muun muassa niiden toimintaympäristöistä sekä niissä työskentelevistä henkilöistä.

1.1 Opinnäytetyön taustoista

Opinnäytetyön taustana toimii Sari Saarelan opinnäytetyö Kaksin aina kaunihimpi – Taustakartoitus laajenevalle Kaarinan kaupunginkirjastolle, jossa hän esittelee liitosprosessin taustalla olevia muuttujia, kuten kirjastojen toimintaympäristöä. Lisäksi hän kuvailee kirjastolaitoksia ja niiden toimintaa. Työssään hän pyrkii tuomaan esille toimintamalleja liitokselle sekä liitosprosessin kululle.

Työn taustana toimii myös työharjoitteluni, jonka suoritin kirjastovirkailijan sijaisena Kaarinan pääkirjastossa vuonna 2009. Se on myös tämän opinnäytetyön aiheen valinnan peruste. Työkokemuksen käyttö on perusteltua siksi, että liitosprosessissa oli hyvin pitkälti kyse henkilöstöjohtamisesta, ei pelkästään tietoteknisistä seikoista. Toimiminen osana työyhteisöä antaa ensikäden tietoa prosessin etenemisen johtamisesta sekä sen kulusta.

Opinnäytetyötä voi pitää sinällään ajankohtaisena, vaikka tutkimustulokset eivät ole yleistettävissä. Tällä hetkellä Suomessa toteutetaan yhä kuntaliitoksia, ja tämä työ toiminee yhtenä mahdollisena skenaariona.

1.2 Tutkimusongelman asettelu

Opinnäytetyön tutkimusongelmana on tarkastella itse liitosprosessia tapahtumana ja seurata sen kulkua suunnittelusta loppuun vientiin asti. Työssä pyrin ottamaan esille ne seikat, jotka onnistuivat kuten oli ajateltu sekä ne, jotka epäonnistuivat.

Työn pohjana voidaan pitää Saarelan loppupäätelmiä sekä ehdotuksia liitosprosessia varten sekä niiden käyttöä liitosta luodessa.

Vaikka liitosprosessi tuli olla vuoden 2009 aikana, se ei kuitenkaan käytännössä mennyt niin. Haastateltavieni mukaan moni asia oli vielä kesken vuonna 2010, joten on kohtuullista sanoa, että työ tutkii ajanjaksoa vuodesta 2008 vuoteen 2010.

Osana tutkimusongelmaa voidaan pitää henkilöstön liitosta koskeneiden asenteiden ja mielipiteiden analysointia. Nämä tiedot on kerätty toteuttamalla teemahaastatteluja

Saarela ottaa työssään kantaa myös kirjastolaitoksen ja sen yksiköiden uudelleenprofilointiin. Tässä työssä selvitetään miten se tapahtui ja mitkä olivat lopputulokset.

1.3 Lähdemateriaalin hankinta ja käyttö

Tämän työn keskeisin lähdemateriaali on kerätyt haastattelut. Kerätyissä haastatteluissa pyrin saamaan haastatelluilta henkilöiltä näkemyksiä liitoksen kulusta, sen onnistumisesta sekä mahdollisesti ilmenneistä ongelmista. Lisäksi pyrin haastatteleamalla saamaan tietoja prosessin kulun suunnittelusta ja haastateltavien osuudesta siihen.

Prosessin kulusta ja sen tuloksista saa parhaan kuvan kysymällä, joten pidin haastatteluja perusteltuina. Analysoin haastatteluja ja teen niiden pohjalta omat johto-

päätökseni. Haastateltavat kertovat oman näkemyksensä sekä omia mielipiteitään, oma osuuteni on esittää tarkentavia kysymyksiä sekä johdatella keskustelua eteenpäin.

Lähteenä käytetään myös Saarelan opinnäytetyötä. Sen loppupäätelmien lisäksi käytän tilastollista tietoa, jota hän on kerännyt ajalta ennen liittosta. Tämä on perusteltua, sillä näitä tietoja ei ole enää saatavilla. Tiedot koskevat kuntien asukaslukuja, niiden maapinta-alaa sekä kirjastojen toimintaa.

Kirjastojen tilastollisten tietojen käyttö on perusteltua siksi, että niillä voidaan kuvata kirjastolaitosten kokoa sekä niissä työskentelevien henkilöiden määrää sekä heidän työsuoritustaan.

Haluan todeta, että muun lähdemateriaalin hankinta tätä tutkimuskohdetta varten oli hankalaa. Edellä mainittujen lisäksi voin käyttää lähinnä tiedotteita ja kokous- ja palaverimuistiinpanoja liitosajalta. Ne eivät ole aina kovinkaan täsmällisiä, esimerkiksi päiväys tai läsnä olleiden nimet saattavat olla epäselvästi merkittyjä tai puutteellisia. Käytän niitä sikäli kuin ne auttavat ymmärtämään jonkin tietyn tapahtuman kulkua tai syytä.

1.4 Haastattelut ja niiden toteuttaminen

Kuten edellä totesin, työn toteutuksen kannalta keskeisin tiedonkeruumetodi on haastattelut. Tässä tapauksessa tietojen kerääminen haastattelemalla tuntui luontevimmalta vaihtoehdolta. Hirsijärven ja Hurmeen (2001, 34) mukaan tutkimusmetodeja valittaessa tulisi kiinnittää huomiota sellaisiin seikkoihin kuten taloudellisuus, tarkkuus ja luotettavuus. Mielestäni haastattelututkimus on tämän työn kannalta perusteltavissa näillä kriteereillä.

Haastattelu osoittautui hyväksi tavaksi kerätä tietoa tutkimastani tapahtumasta. Hirsijärven, Remeksen ja Sajavaaran (2013, 205) mukaan joustavuus on eräs haastattelun myönteisistä puolista. Haastattelu ei ole samalla tavalla sitova, kuten esimerkiksi kyselytutkimus on. Haastateltaessa voi syntyä uusia kysymyksiä tai

tarvetta pyytää tarkentamaan jotakin vastauksen yksityiskohtaa. Tämä on vaikeammin järjestettävissä esim. kyselykaavakkeessa. Haastateltaessa voi myös saada paremmin selville ilmiön takana olevia tekijöitä. Tästä syystä haastattelu on mielestäni parempi tapa tiedon hankintaan ainakin tämän tyyppisen tutkimuksen kannalta.

Hirsijärven, ym (2013, 204) mukaan haastattelussa ollaan välittömässä sanallisessa vuorovaikutuksessa haastellun kanssa. Mielestäni tämäkin tekee haastattelusta mielekkäämpää, sillä siten voi tulkita toisen eleitä ja tulkita niitä. Toisen eleistä voi esimerkiksi havaita, jos haastattelu siirtyä pois ”mukavuusalueelta.” Kirjastoammatillisten haastattelu on sikäli helppoa, että kukin osapuoli voi käyttää ammattitermistöä ja olla varma että toinenkin osapuoli ymmärtää mistä on kyse.

Valitsin haastattelumuodoksi teemahaastattelun eli puolistrukturoidun haastattelumenetelmän. Hirsijärvi ja Hurme (2001, 47) kirjoittavat tällaisen haastattelutyypin ehdoiksi ensinnäkin sen, että haastateltava henkilö on omakohtaisesti kokenut tilanteen, jota haastattelu koskee. Tämä ehto täyttyy tutkimuksessani. He määrittelevät toisen ehdot täyttyvän, jos haastattelijalla on perehtynyt tutkittavaan tapaukseen. Haastattelutilanteessa huomio suunnataan haastateltavien omiin subjektiivisiin kokemuksiin tapahtumasta tai tilanteesta. Tässä mielessä haastatteluni olivatkin hyvin onnistuneita.

Hirsijärvi ja Hurme (2001, 48) määrittelevät teemahaastattelun eräänlaiseksi loma-kehaastattelun ja avoimen haastattelun välimuodoksi. Tämä oli myös yksi syy valitsemalleni haastattelutyypille. Haastattelun aihe oli helpommin fokusoitavissa ja siten myös selvennettävissä haastateltavalle.

Kaikki haastattelut nauhoitettiin digitaalisella sanelimella ja litteroitiin myöhemmin tekstiasiakirjamuotoon

1.5 Haastatteluun valitut henkilöt

Valitsin haastateltaviksi kolme eri henkilöä, jotka toimivat kirjaston eri tehtävissä liitosvuonna 2009.

Nämä henkilöt ovat:

- Kaarinan kirjastotoimenjohtaja Maija Söderblom. Hän toimi virkansa vuoksi liitosprosessin johtajana,
- Tradenomi Sari Saarela. Hän kirjoitti liitosta varten opinnäytetyön Kaksin aina kaunihimpi – Strategian pohjakartoitus laajenevalle Kaarinan kirjastolle. Tämä työ on keskeinen osa omaa opinnäytetyötäni.
- Informaatikko Arja Rytönen. Hän on vastuussa Kaarinan kirjaston henkilökunnan osaamisesta ja tekee aiheesta kartoitusta. Hän myös johti Kaarinan kaupunginkirjaston aikuisten osaston tiimiä ja oli siten mukana liitosta järjestettäessä jo ai-
van alusta asti. Kaikki edellä mainitut suostuivat haastateltaviksi mielellään.

Kutakin henkilöä haastateltiin erikseen

1.6 Haastattelun ongelmia

Haastattellessani näitä kolmea henkilöä keskeiseksi ongelmakseni muodostui haastattelun aiheessa pysyminen. Keskustelut rönsyilivät helposti epäolennaisuuksiin, joten haastatteluissa on paikoitellen useitakin minuutteja puhetta, joka on täysin irrelevanttia aiheen kannalta.

Toinen huono puoli oli oma jännittämiseni joka tuli ajoittain ilmi tarpeettomina taukoina haastatteluissa. Tätä ei kuitenkaan tapahtunut onneksi kovin usein. Haastattelut muuttuivat rennommiksi niiden edetessä.

Haastatteluissa esiintyi yksi yhdistävä piirre, jota en osannut ennakoida. Kukin haastateltava sanoi ”ethän sitten laita tätä mihinkään, mutta”. Olen litteroinut kaikki haastattelut sanasta sanaan, mutta jätän eettisistä syistä käyttämättä saamiani tietoja niiltä osin kuin haastateltavat sitä toivoivat.

2 KAARINAN KAUPUNKI JA PIIKKIÖN KUNTA

2.1 Kaarina ja Piikkiö

Jotta voisi ymmärtää paremmin Kaarinan kaupunkia ja Piikkiön kuntaa ennen liittosta, on syytä esitellä ne tunnuslukujen valossa.

Koska kumpikin kunta oli kirjastolain (1.4.12.1998/904) veloitteen mukaan järjestänyt asukkailleen kirjastopalvelut, on ensin hyvä esitellä näitten kuntien asukasrakennetta. Onhan selvää, että kunta järjestää kirjastopalvelunsa asukkaidensa tarpeiden mukaisesti. Ensisijaisestihan kirjastot mitoitetaan väkiluvun mukaan. Niiden toimintaan voi vaikuttaa myös alueella toimivat oppilaitokset ja mahdollisesti myös merkittävät elinkeinot.

Kaarinan kaupunki on Turun rajanaapuri. (Saarela 2008, 34) Siitä tuli oma kuntasaa vuonna 1869 ja kaupunki vuonna 1993. Pinta-alaltaan se oli 59,7 km². Piikkiö oli Kaarinan rajanaapuri ja sijaitsi 15 kilometrin päässä Turun keskustasta. (Saarela 2008, 33). Tämä lienee yksi hyvä syy kuntien liitokselle. Piikkiö oli pinta-alaltaan hieman Kaarinaa suurempi, n. 90 km².

Pinta-alat eivät kuitenkaan korreloi suoraan väkimäärän kanssa.

Saarela (2008, 34) esittää taulukoiden Kaarinan Kaupungin ja Piikkiön kunnan väkimäärän, sen muutoksen, ruotsinkielisten osuuden, sekä muiden kansalaisten osuuden.

Taulukko 1: Kaarinan kaupungin ja Piikkiön kunnan asukasluku, asukasluvun muutosprosentti, ruotsia äidinkielenään puhuvien määrä sekä osuus väestöstä ja muiden kuin Suomen kansalaisten määrä sekä heidän osuutensa väestöstä (Saarela, 34)

kunta	Asukasluku	Muutos%	ruotsinkielisiä	Osuus väestöstä%	Muiden maiden kansalaisia	Osuus väestöstä
Kaarina	22 526	1,4	949	4,2%	352	1,6
Piikkiö	7402	2,2	123	1,7%	74	1.0

Tässä taulukossa muutosprosentti kuvaa määrää, jolla kunnan asukasluku on tarkasteltavana aikana lisääntynyt

Taulukosta voidaan todeta, että Kaarina oli merkittävästi suurempi väkiluvultaan, vaikka hieman pienempi pinta-alaltaan kuin Piikkiö.

Piikkiö oli melko harvaan asuttua aluetta. Kunta oli maaseutumainen, mutta siellä oli myös uutta asutusalueita, joka houkutteli paikalle mm. nuoria lapsiperheitä. (Söderblom 2013). Tämä voi selittää Kaarinan kaupunkia korkeamman väkimäärän kasvun. Kaarina oli väkiluvultaan keskisuuri suomalainen kaupunki. Kaarinas- sa ei juurikaan ole maanviljelystoimintaa. Vain 0,7% kaarinalaisista viljeli maata

vuonna 2007 (Saarela 2008, 35). Siinäkin mielessä Kaarinaa voi pitää melko normaalina kaupunkina.

Oppilaitosten määrä ja tyyppi saattavat vaikuttaa kirjaston kokoelman laatuun. Kaarinassa toimi ennen kuntaliitosta sekä nykyäänkin lukio, jossa opiskelee tällä hetkellä 420 opiskelijaa. Opiskelijat tulevat pääsääntöisesti Kaarinan yläkouluista. Kaarinassa toimii myös aikuislukio sekä kansalaisopisto. Näiden lisäksi kaupungissa on myös sosiaali- ja terveystieteiden oppilaitos. (Kaarinan kaupungin kotisivut [viitattu 12.5.2013])

Ennen liitosta Kaarinassa oli 8 suomenkielistä perusopetuksen koulua. Piikkiössä taas oli viisi suomenkielistä perusopetuksen koulua. Lisäksi siellä toimi maaseutuoppilaitos. (Saarela, 36)

Saarela 2008, 36) Taulukko 2 Kaarinan ja Piikkiön väestön ikäjakauma 31.12.2005 (Saarela, 35)

ikäryhmä	0-6v	7-14v	15-64v	65-
Kaarina	2065	2447	14 572	2 859
%osuus	9,3	11	65,6	12,9
Piikkiö	657	790	4602	975
%osuus	9,1	10	63,5	13,5

Ikäjakauma suhteessa väkilukuun oli molemmissa kunnossa suhteellisen samansuuruista. En ymmärrä, miksi Saarela on omassa työssään päätenyt suureen ikähaarukkaan 15 - 64v työssään Saarela pyrkii esittämään kuntien väestöpohjan rakennetta. Olisi kuitenkin ollut mielekästä käyttää tiheämpää haarukointia kahdesta syystä; käytettyyn ikähaarukkaan mahtui nyt ne, jotka eivät ole työikäisiä sekä ne

jotka ovat mahdollisesti eläköityneet. Toiseksi Saarela pyrkii työssään pohjakartoittamaan tilannetta ennen liitosta kirjastoja varten. Jakauma 5 – 64v on liian ylimalkainen. Kokoelmat ja kirjaston mahdollisesti muut palvelut tulisi myös kohdentaa mahdollisen asiakaspohjan ikäjakauman mukaan. 16-vuotias haluaa todennäköisesti lukea erilaisia lehtiä ja kirjoja kuin 60-vuotias. Taulukosta voi kuitenkin todeta, että väestön ikärakenne oli molemmissa kunnissa samankaltainen.

2.2 Kuntaliitos

Kaarinan ja Piikkiön valtuustot päättivät 17.12.2008 hyväksyä Hallinnon ja palveluiden järjestämissopimuksen. (kaarina.fi, [viitattu 30.4.2013]). Järjestämissopimuksen mukaisesti Piikkiön kunta liittyi Kaarinan kaupunkiin 1.1.2009. Sopimuksella turvattaisiin palveluja, kuten esimerkiksi terveyskeskuksen säilymisen Piikkiössä. Lisäksi sillä poistettaisiin hallinnon päällekkäisyyksiä. Lisäksi luvattiin, että Piikkiön keskusta sijoitettaisiin yhteispalvelupiste.

Tällä hetkellä yhteispalvelupiste sijaitsee Piikkiön kirjastossa. (kaarina.fi, [viitattu 30.4.2013]). Mainitsen tämän tässä kohtaa tutkimustani siksi, että päätös siirtää tämä yhteispalvelupiste Piikkiön kirjaston tiloihin ei ollut täysin ongelmaton ja aiheuttaa tällä hetkellä tiettyjä kirjaston toiminnan järjestelyjä. Palaan tähän myöhemmin tässä tutkimuksessa, sillä sen käsittely tässä luvussa ei ole aiheellista.

3 KAARINAN JA PIIKKIÖN KIRJASTOT ENNEN LIITOSTA

Kuntien tunnuslukujen esittelyn jälkeen voidaan tarkastella niiden kirjastolaitoksia. Jokainen kirjasto on luonteeltaan hieman erilainen, kuten aiemmin työssäni totesin. Jokaisen kunnan on kuitenkin koostaan riippumatta järjestettävä kunnan asukkaille kirjastopalvelu. Palvelun järjestämisen tavat saattavat osin poiketa. Jotkut kunnat voivat hajauttaa kirjastopalveluita keskenään muodostaen kuntarajat ylittä-

vän verkoston, kirjastokimpan. Usein pienet kunnat voivat hyötyä kirjastotoimintojen yhteistyöstä. Aineiston saatavuus paranee yhteisten kokoelmien myötä. Myös tarpeettomia päällekkäisyyksiä voidaan karsia. Kaarinan ja Piikkiön kirjastot kuuluivat Peimari-kirjastokimppaan. (Paimio, Piikkiö, ja Sauvo) Jotkut kunnat järjestävät kirjastopalvelunsa itsenäisesti.

Joka tapauksessa kirjastopalvelun järjestäminen on kunnalle lakisääteinen velvoite, josta määrätään erikseen Suomen laissa. Kunnan on koostaan riippumatta järjestettävä asukkailleen lain tarkoittama kirjastopalvelu.

Kirjastolaissa (4.12.1998/904) edellytetään, että ”Asiakkaiden käytettävissä tulee olla kirjasto- ja tietopalvelualan henkilöstöä sekä uusiutuva kirjastoaineisto ja -välineistö.” Samassa laissa edellytetään myös, että kokoelman käyttö kirjastossa sekä sen lainaaminen on maksutonta. Sama laki edellyttää myös, että kirjasto

Kaksikielisessä kunnassa molempien kieliryhmien tarpeet tulee ottaa huomioon yhtäläisin perustein. Saamelaisten kotiseutualueen kunnissa sekä saamenkielisen että suomenkielisen väestöryhmän tarpeet tulee ottaa huomioon yhtäläisin perustein. Kaarinan ja Piikkiön kunnat olivat molemmat virallisesti suomenkielisiä, joten kirjastopalvelut olivat järjestetty suomeksi.

3.1 Kaarinan kaupunginkirjasto

Kaarinan kirjaston laatu-oppaan mukaan Kaarinassa on ollut kirjastotoimintaa jo varsin kauan. Vuonna 1865 kreivi C.M.M. Armfelt lahjoitti palvelusväkeänsä varten hankkimansa kirjakokoelman pitäjälle. Kaarinan kunnan kantakirjasto perustettiin vuonna 1909. Varsinaisesti nykymuotoinen kirjastotoiminta lähti kasvuun 1980, kun kirjasto sai nykyiset tilansa.

Kirjaston negatiivisena voidaan pitää ennen kaikkea sen valitettavan pientä pinta-alaa, joka on vain 915 m² (Kaarinan kirjaston laatu, 3). Kirjasto on siis selkeästi aivan liian pieni, kun ottaa huomioon, että se on Kaarinan kokoisen kaupungin pääkirjasto. Kirjastossahan tulisi voida järjestää esimerkiksi jonkinlaisia näyttelyjä tai

tapahtumia, kuten esimerkiksi Seinäjoen uudessa pääkirjastossa nykyään tehdään. Nyt kokoelma vie enimmän osan tilasta. Kaarinan kirjaston laatuoppaan mukaan läänintarkastaja suosittelee 2000 m² kokoista tilaa, mikä kuulostaa aivan järkevältä. Nykyisestä pääkirjastosta voi kertoa vielä sen, että se on melko hankalassa paikassa. Se sijaitsee liikerakennuksen toisessa kerroksessa. Rakennus on melko ankea ulkoa ja sisältäkin, tosin niin on kyllä koko Kaarinan keskustakin.

Kaarinan kirjaston sivutoimipisteitä olivat sivukirjasto ja koulukirjasto Littoisissa sekä koulukirjastot Auranlaakson, Kuusiston ja Piispanlähteen kouluilla (Kaarinan kirjaston laatu, 3)

3.2 Piikkiön kunnankirjasto

Piikkiön kirjasto sai aivan uudet tilat, joihin se muutti alkukesästä 2008. (Saarela 2008, 38) Kirjaston tilat ovat väljät ja sijaitsevat liikerakennuksen katutasolla. Kirjastoon on siten helppo tulla. Tilaa kirjastolla on hieman yli 600 m².

Saarelan mukaan kirjastossa on panostettu lasten ja nuorten toimintaan. Sinne on rakennettu lapsille ja nuorille oma osastonsa, Lossi, joka kattaa lähes kolmanneksen kirjaston tilasta.

Piikkiön kunnan tekemä ratkaisu kirjaston suhteen kuulostaa hämmentävältä, mutta suunnitelmat sen rakentamiseen oli tehty jo vuonna 2007 ennen kun kuntaliitoksesta oli sovittu. Kirjaston rakentaminen oli kuitenkin jo päätetty ja prosessi saatettiin loppuun. (Söderblom 2010)

3.3 Kirjastotoiminnan tunnuslukuja

Ennen kuin voi puhua kirjastojen liitoksesta, on syytä tuoda esiin joitain kirjastolaitoksen toimintaan liittyviä tunnuslukuja, sillä ne on otettava huomioon uutta laitosta

profiloitaessa. Lisäksi toimintaan liittyvät luvut kuten esimerkiksi henkilöstön määrä vaikuttavat moniin toimintoihin.

Nämä tunnusluvut ovat tässä työssä merkittäviä siksi, että niiden pohjalta laadittiin kirjastoille uusia profiileja ja käyttötarkoituksia. Lisäksi henkilöstömäärät on hyvä huomioida jo tässä vaiheessa, sillä henkilöstöresurssit <ja niiden käytettävyys olivat keskeisessä osassa liitosprosessin suunnittelussa.

Tuon tässä kappaleessa esille vain mielestäni tämän työn kannalta keskeiset luvut, joita katson olevan kokoelman tunnusluvut, lainaus ja henkilöstö. Mielestäni nämä riittävät kuvaamaan kirjastojen toimintaa tämän työn kannalta.

Toimintoihin liittyvät luvut kertovat myös, miten kirjastoja on käytetty, eli miten aktiivisesti kunnan asukkaat kirjastossa käyvät ja mitä he sieltä hakevat. Kirjastoja ja niiden asemaa kunnassa voidaan tietysti arvioida näinkin.

Taulukko 3: Kaarinan ja Piikkiön kokoelmat vuonna 2007 (Saarela 2008, 39)

	Kaarina	Piikkiö	Varsinais-Suomi	Koko maa
Kokoelma / asukasluku	5,23	5,60	7,87	7,71
Kirja-aineisto / asukasluku	4,54	5,17	7,22	7,00
Musiikkiäänitteet / asukasluku	0,36	0,43	0,31	0,40
Kuvatallenteet / asukasluku	0,18	0,31	0,18	0,14
Lehdet / (asukasluku/100)	14,85	19,21	19,21	17,82
Poistot / kokoelma	7,61%	3,26%	4,41%	5,18%

Vuonna 2007 Kaarinan kirjaston kokoelmassa oli 116137 nidettä ja Piikkiössä 40 566. (Saarela 2008, 39). Kuten yllä olevasta taulukosta voi havaita, se on hyvin vähän verrattuna koko maan keskiarvoon.

Musiikkiaineiston osalta molemmat kirjastot ylsivät yli Varsinais-Suomen arvon, ja Piikkiö jopa yli maan. Myös kuvatallenteiden osalta Piikkiö ylitti selkeästi koko maan, Kaarinan kirjasto pääsi myös yli keskiarvojen.

Lehtiä Piikkiössä oli täsmälleen saman verran kuin Varsinais-Suomessa ja enemmän kuin koko maassa. Kaarinassa jäätettiin vähän alle Varsinais-Suomen sekä maan keskiarvojen.

Poistoprosentti kokoelmasta oli Kaarinassa huomattavasti korkeampi kuin Varsinais-Suomessa tai koko maassa, kun taas Piikkiössä jäätin alle keskiarvojen.

Taulukosta voidaan päätellä, että molemmissa kirjastoissa oli selkeästi panostettu musiikkiin sekä kuvatalenteisiin.

Taulukko 4 Kaarinan ja Piikkiön kirjastojen lainaustietoja vuodelta 2007 (Saarela 2008, 42)

	Kaarina	Piikkiö	Varsinais-Suomi	Koko Maa
Kokonaislainaus / asukasluku	21,16	9,89	18,73	19,21
Kirja-aineisto / asukasluku	14,45	7,28	13,64	14,06
Musiikkiäänitteet / asukasluku	1,77	0,24	1,56	1,67
Kuvatallenteet / asukasluku	3,17	1,48	1,85	1,47
lainauskierto	4,05	1,76	2,37	2,48
Kokonaislainaus / aukiolotunteja	90,34	40,07	68,40	71,82

Taulukosta 4 voidaan todeta Piikkiön kirjaston olevan verraten vähäisessä käytössä kaiken aineistonsa osalta. Nähtävästi ainoastaan kuvatallenteiden osalta käyttö on ollut aktiivisempaa kuin koko maassa yleensä. Kaarinan kirjasto on taulukon perusteella varsin aktiivisessa käytössä ja Piikkiöön verrattuna selvästi ylivoimainen.

Taulukossa 5 taulukossa esittelen Kaarinan ja Piikkiön kirjastojen henkilöstötilanteen

taulukko 5: Kaarinan ja Piikkiön henkilöstötilanne vuonna 2007 (Saarela 2008, 43)

	Kaarina	Piikkiö	Varsinais-Suomi	Koko maa
Henkilötyövuodet	94,87%	91,44%	88,51%	87,72%
Henkilötyövuodet / (asukasluku / 1000)	0,67	0,55	0,79	0,80
Kokonaislainaus henkilötyövuodet	31 769,33	18 126,33	23 678,23	24 089,38

Kaarinan kirjastossa työskenteli vuonna 2007 14 vakituista, kirjastoammatillista henkilöä. Piikkiössä oli neljät yöntekijää joista yksi ei ollut kirjastoammatillinen, kirjaston palkkaamia henkilötyövuosia verrattuna muihin henkilötyövuosiin oli 94,87% ja Piikkiössä 91,44%.

Kaarinassa työskenteli 0,67 henkilöä 1000 asukasta kohden ja Piikkiössä 0,55, eli molemmissa kirjastoissa oli henkilökuntaa varsin vähän. Kaarinassa kukin yöntekijä käsitteli 31 769,33 lainaa vuodessa kun Piikkiössä taas 18 126,33. Piikkiö siis jäi alle kaikkien keskiarvojen, kun taas Kaarina ylitti niistä kaikki.

Työyhteisöt olivat siis melko kuormitettuja ennen liitosta nimenomaan henkilöstön vähyyden takia.

3.4 Yhteenveto tunnusluvuista

Olen yllä esittämilläni kvantitatiivisilla tiedoilla pyrkinyt selventämään Kaarinan kaupungin ja Piikkiön kunnan eroja sekä kunnallisella tasolla että kirjastojen suhteen. Olen näillä tiedoilla pyrkinyt tuomaan esiin yksiköiden ja kuntien mittasuhteita toisiinsa nähden, mutta myös samalla niiden kirjastolaitoksien eroja. Erot ovat tietysti yksiköiden koossa, mutta myös toiminnan tehokkuudessa. Kirjastolaitosten tunnusluvuista voi osiltaan päätellä millaisia laitokset olivat ennen liitosta.

On huomioitavaa, että Piikkiön kirjastossa työskenteli tuolloin vain neljä henkilöä, kun Kaarinassa heitä oli neljätoista. Piikkiön kirjasto oli siis merkittävästi pienempi Kaarinan. tosin oli Piikkiön kuntakin. Silti henkilöstön määrän ero on mielestäni merkittävä.

Tunnuslukujen perusteella voidaan siis todeta, että kuntaliitoksen seurauksena yhdistyy kaksi hyvin erilaista kirjastolaitosta. Kahden erilaisen kunnan ja kahden erilaisen kirjaston yhteen liittäminen toi mukanaan joitain ongelmia, joita aion tässä opinnäytetyössäni tuoda esille. Käsittelen ensin suunnitelmalle asetettuja tavoitteita ja sen jälkeen itse toteutusta.

4 LIITOSSUUNNITELMALLE ASETETTUJA TAVOTTEITA

Saarelan opinnäytetyön keskeinen sanoma on, että uusi kirjasto ei voi enää tarjota kaikille kaikkea, sillä siihen ei enää yksinkertaisesti riitä henkilöstökapasiteettiaan. Hänen haastateltavansa ovat yksimielisiä siitä, että uudessa laajentuneessa kirjastossa pitää olla selkeät profiloinnit ja painopistealueet, ja siten kirjaston pitää

profiloida toimipisteensä ja itsensä koko laitoksena uudelleen jotta toimintaa saataisiin järkeistettyä.

Työnsä pohjalta Saarela ehdottaa, että kirjasto kohdentaisi palvelunsa niille, jotka tarvitsevat lähikirjastotoimintaa.

Hän päätyy myös tulokseen, että kirjaston pitäisi jotenkin koettaa voida profiloida asiakaskuntaansa, jotta palveluja voisi selkeämmin kohdentaa oikein.

Hänen kantansa on myös se, että kirjaston tulisi kyetä vastaamaan yhteiskunnallisiin muutoksiin. Toisaalta haastattelujen pohjalta todetaan, että kirjaston toiminnan tulee olla suunnitelmallista ja pitkäjänteistä. Suunnitelmia tulisi voida kuitenkin tarkistaa esimerkiksi vuosittain esimerkiksi yhteisessä kokouksessa.

Saarela esittää myös, että uuden kirjaston kehittymiselle pitää antaa aikaa ja edetä askel kerrallaan. Hän korostaa yhteistyön merkitystä ja asiakkaan edun huomioimista.

Lehtihaastattelussa Maija Söderblom (Kaarina-lehti 3.12.2008, 8) kertoo, että Piikkiön liittyessä Kaarinaan uudella kaarinalaisella on käytössään vanhan Piikkiön lisäksi myös kaikki Kaarinan kirjaston toimipaikat. Lisäksi kirjastoon saadaan uudet paremmat sivustot ja sen myötä asiakkaille paremmat palvelut. Lisäksi hän sanoo, että vuonna 2010 Kaarinan kirjastot liittyisivät Vaskiin (Varsinais-Suomen kirjastot-projekti), jolloin kaarinalaisilla olisi käytössä myös Vaskissa olevat kirjastot. Lisäksi kuljetukset kirjastojen välillä olisivat maksuttomia ja kirjan voi palauttaa mihin tahansa kirjaston toimipaikkaan.

Kirjaston liitokselta odotetaan siis uutta, parempaa ja toimivampaa kirjastolaitosta joka palvelee ennen kaikkea niitä, jotka tarvitsevat lähikirjastotoimintaa.

4.1 Toteutuminen liitoksen alkaessa

Tässä luvussa käyn läpi liitoksen toteutumista. Osia tavoitteista ja tunnusluvuista on jo esitelty aiemmin. Tässä luvussa käydään läpi liitoksen toteutumisprosessia vuonna 2009

haastateltavien näkökulmasta. Käytän myös otteita palaveri- ja kokouspöytäkirjoista sikäli kuin ne havainnollistavat tilannetta. Tässä luvussa pääsen myös esittämään omia näkemyksiäni prosessin etenemisestä, sillä sain seurata sitä työharjoittelijan silmin. En tietenkään tuntenut työyhteisöä entuudestaan, joten sen toimintatavat eivät olleet minulle ennestään tuttuja.

4.2 Haastattelut

Koska kuntaliitosprosessin johtaminen oli Söderblomin johtama prosessi, aloitan hänen haastattelullaan. Haastattelu oli teemahaastattelu, jossa hän kertoo liitoksesta omalta kannaltaan ja jonka aikana esitän tarkentavia kysymyksiä.

4.2.1 Maija Söderblomin haastattelu

Haastattelussa Söderblom kuvailee liitosprosessin alkaneen kirjastojen osalta jo heti kuntaliitoksesta päätettäessä. Vastuun suunnittelusta otti asiaa varten perustettu strategiatyöryhmä, jonka tarkoitus oli kartoittaa ja luoda uusi strategia uudelle Kaarinan kirjastolle. Kaarinan kirjastollahan oli jo strategia, mutta uudelle oli nyt tarvetta.

Työryhmään otettiin mukaan silloinen Piikkiön kirjastotoimenjohtaja Tapio Manninen sekä Kaarinan kirjaston tiimien vetäjät. Lisäksi koottiin erikseen tiimi, jossa käsiteltiin hieman eri tavoin yksityiskohtia toimintatapoihin liittyen.

Tämän vuoksi oli varmasti luonnollista, että kirjastotoimen johtaja otti tiimien vetäjät mukaan uuden kirjaston luomista suunnittelevaan työryhmään.

Söderblom korostaa haastattelussa, että he ottivat alusta asti sen asenteen, että kuntaliitos suunnitellaan hyvin ja ajoissa, jotta kaikki menisi mahdollisimman jouhevasti. Piikkiöläiset otettiin alusta asti, jo vuotta ennen liitosta, mukaan kaikkiin tiimeihin ja suunnittelu-päiviin. Eri kokouksissa ja suunnitelmissa koetettiin käydä läpi kaikki mahdolliset yksityiskohdat, jotta liitos tapahtuisi mahdollisimman hyvin ja oikein. Tämä oli myös Saarelan linjauksen työnsä pohjalta.

Ensimmäinen esiin noussut ongelma oli Piikkiön aseman muuttuminen sekä uudelleenprofilointi. Piikkiön kirjastolla ei ennestään ollut varsinaista profiilia, mutta siellä oli panos-

tettu lasten- ja nuorten kirjastotoimintaan. Söderblom toteaa haastateltaessa, että piikkiöläisiä harmitti suuresti ylipäättäänkin koko liitos.

Yhtenä syynä Söderblom pitää myös sitä, että Piikkiöön oli juuri puolta vuotta ennen kuntaliitosta valmistunut uusi pääkirjastorakennus. Kirjasto oli todella tyylikäs ja suunniteltukin pääkirjastoksi. Kirjaston pinta-ala on 600 m². Se on Piikkiön kokoiseen kuntaan iso, mutta Söderblom kertoo, että alun kuntaliitoksen piti olla Kaarinan, Piikkiön, Paimion ja Sauvon välinen. Kuntaliitos olisi ollut huomattavan iso verrattuna nykyiseen, jolloin Piikkiön uusi kirjasto olisi ollut ihan asianmukainen. Tämä kuntaliitoshanke kuitenkin kariutui. Uutta liitosta ei alettu heti suunnitella, joten Piikkiön kirjaston rakennusprosessi vietiin loppuun.

Piikkiön kirjastolle löytyi kuitenkin muutakin käyttöä kuin perinteinen lainaustoiminta. Kaarinan ja Piikkiön yhteispalvelupiste päätettiin sijoittaa kirjaston tiloihin.

Tämä palvelupiste päätettiin järjestää kirjaston palvelujen yhteyteen, mistä seurasi tiettyjä ongelmia. Tämä yhteispalvelupistehanke osui juuri kuntien liitosvuoteen, joten se osaltaan häiritsi hieman kirjastolaisten välejä, sillä sen pyörittämiseen tarvittaisiin kirjaston voimavaroja.

Jo itse sijoittamispaikassa oli erimielisyyksiä alusta alkaen, heti uuden Piikkiön kirjaston avautumisen jälkeen. Mielestäni Söderblom kuvaa tilannetta omin sanoin parhaiten:

[”se yppi] sit semmone seikkailu et kaupungin johtaja kävi siel uudes kirjastos ja joka oli just avattu keväällä ni hän kävi siel syksyl ja ilmotti et se yppi laitetaa sit tähän ja täst hajotetaa tää tiski ja täst tehdää sitä ja tätä ja piikkiön kirjaston silloinen johtaja meinasi repiä pelihousunsa.”

Yhteispalvelupiste, eli yppi niinkuin Kaarinassa sitä yleisesti kutsutaan, on kaupungin palvelupiste jossa kaupunkilainen voi hoitaa kaupungin kanssa asioitaan kätevämmiin. (kaarina.fi,]viitattu 20.5.2013]) Yhteispalvelupiste tarjoaa mahdollisuuden hoitaa asuntohakemukset, ilmoittautua kansanopistoon, maksaa kaupungin laskuttamat laskut sekä nähdä julkisesti esillä olevat kaavat ja tiesuunitelmat

Ypin piste on edelleen Piikkiön kirjastossa, mutta sen aukiolojen järjestely on edelleen hankalaa. Perjantaipalaverin 11.12.2009 pöytäkirjan aukioloja käsittelevässä kohdassa todetaan: ”Piikkiön aukioloiksi on suunniteltu seuraavaa: ma – to 10-19, pe 10-17, la suljettu. Yhteispalvelupisteen aukiolot Piikkiössä on myös vielä kesken neuvottelun.

Kaksi eri ajatusta on tällä hetkellä mahdollisia, joko niin että yhteispalvelupiste suljetaan päivittäin jo klo 17 tai toinen vaihtoehto on samat aukiolot kuin kirjastolla.” Eli siis liitosvuoden lopussakaan ei kaupungin ja kirjastolaitoksen välillä vallinnut yhteisymmärrystä palvelun järjestämiseksi. Samassa muistiossa päätettiin lisätä harkintaan myös mahdollisuutta, että torstaina Piikkiössä olisi kirjastopalvelupuolella vain yksi työntekijä ja toinen hoitaisi palvelupistettä.

Yhteispalvelupistettä lukuun ottamatta Piikkiön kirjastossa on nykyään paljon tyhjää tilaa. Söderblom kertoo, että kokoelma pitää vaan järjestää uudelleen. Hän myös visioi, että kirjastosta tulisi piikkiöläisille asukkaiden yhteinen paikka, jos lainausta on vähän.

Söderblom siis kertoo, että piikkiöläisiä harmitti pääkirjastotatuksen menetys. Lisäksi liitosprosessin aikana tapahtui myös henkilöstön muutos: Piikkiön silloinen kirjastotoimen johtaja eläköityi. Tämä tietysti vaikeutti itse liitossuunnittelua, mutta vähensi yhden henkilön henkilökunnasta, koska kirjastolla voi olla vain yksi kirjastotoimenjohtaja. Nimike oltaisiin haluttu muuttaa kirjastonhoitajaksi, mutta tämä päätös evättiin. Henkilöstöstä väheni tämän vuoksi yksi kirjastoammatillinen työntekijä.

Hallussani olevassa päiväämättömässä ja allekirjoittamattomassa muistiossa on laskettu ja perusteltu miten yhden henkilön vähennys vaikuttaa kirjaston toimintaan. Muistio on päiväämätön ja nimetön, mutta luotan lähteeseen, sillä sen toimitti minulle Maija Söderblom. En katso tarpeelliseksi liittää laskelmia tähän, mutta esitän joitain sitaatteja:

”Kun yksi toimi jätetään täyttämättä, muuhun työhön jäisi vain 6,5 työpäivää viikossa, eikä se ole mahdollista palveluihin puuttumatta --- Toimen vähennys kohdistuu Piikkiön kirjastoon, mutta sinne sitä ei voi kokonaan kohdistaa, koska aukiolo vaatii neljän hengen työporukkaa. Koska Piikkiöön täytyy näin siirtää yksi henkilö pääkirjastosta, enempiä vähennyksiä ei voi myöskään kohdistaa pääkirjastoon. Käyttömäärien mukaan vähennys joudutaan kohdistamaan Littoisten ilta-aukioloihin ja Piikkiön lauantaiaukioloon.”

Tällaiset ehkä mielettömiltäkin kuulostavat henkilöstövähennykset vaikuttivat jo muutenkin ehkä kiristyneeseen työilmapiiriin kielteisesti.

Söderblomia haastateltaessa nousee voimakkaasti esiin nimenomaan työilmapiiri ja liitoksen aiheuttama molemminpuolinen muutosvastarinta. Sen taustalla voi olla sekin vallalla ollut kuntaliitosta koskeva mielipide, että piikkiöläisistä tuntui että heiltä viedään kaikki, ja kaarinalaisista, että Piikkiössä pitää olla vaikka mitä ja he joutuvat sen maksamaan.

Söderblom toteaa myös henkilökunnan asennetta sanomalla ”ja sit taas täs Kaarinan pääs semmonen asenne et miksi ihmees on tommone riesa laitettu kun tämä kirjasto jossa on hyvin pieni lainaus... nii et se syö meidän resurssimme ja pilaa meidän tilastomme”.

Vaikka liitosta laadittaessa asetettiin toimintatapatyöryhmä, jossa tarkasteltiin rutineja ja työtapoja ja miten kummassakin yksikössä toimittiin, siltikin ongelmia ilmeni jo tavoissa hoitaa työtehtäviä. Söderblom kertoo, että vaikka Piikkiön henkilöstömäärä vaikutti pieneltä, olisivat he silti voineet hoitaa työtehtäviään toisin. Aamuvuorossa oli kaksi henkilöä, ja iltavuorossa kaksi. Lainaustoiminta oli Piikkiössä melko verkkaista, joten katsottiin, että he olisivat voineet käsitellä aineistoa esimerkiksi ollessaan asiakaspalvelussa eikä asiakkaita ollut. He eivät olleet tottuneet tällaiseen, eikä ajatus miellyttänyt heitä. Kaarinassa taas toiminta oli vilkasta, joten kaarinalaisia jäi kismittämään ajatus, että Piikkiössä laiskotellaan.

Ilmassa oli siis molemminpuolista väärinymmärtämistä.

Lisäksi piikkiöläiset olisivat mielummin olleet vain oman kirjastonsa henkilökuntana. Tämä ei kuitenkaan käynyt päinsä, sillä kun on töissä Kaarinan kirjastossa, on Kaarinan kirjaston henkilöstöä, toteaa Söderblom. Kaarinan kirjastossahan toiminta perustuu tiimeille, kuten totesin aiemmin, joten ollessaan kirjastossa töissä kuuluu tiimiin, ja näin ollen pitää myös tarvittaessa kiertää toimipaikkojen välillä, esimerkiksi käydä kirjavinkkaamassa tietyissä kirjastoissa siitä, onko kyseessä Piikkiö vai Kaarina.

Ilmeisesti keskeinen ilmapiiriin vaikuttanut tekijä oli juuri piikkiöläisten sopeutuminen kaarinalaiseen tiimityöskentelytapaan, ja kaarinalaisten suuri ennakkoluulo sii-

tä, ovatko piikkiöläiset ylipäättään tarpeeksi ammattitaitoisia ihmisiä. Kyseessä oli selvästi molemminpuolista väärinymmärtämistä. Tämän lisäksi ilmapiiriin saattoi vaikuttaa myös se, miten ihmisillä oli tapana toimia keskenään.

Lisäksi Piikkiön työtapa oli hyvin erilainen kuin Kaarinassa. Piikkiössä oli se linja, että johtaja tekee päätöksiä, eikä henkilökunnan tarvitse niihin puuttua. Johtaja siis teki yksittäisiä päätöksiä tapauskohtaisesti, ja jos henkilökunnasta joku halusi esimerkiksi uudistaa tai muuttaa jotain kirjaston toimintaa, hän kävi siitä henkilökohtaisesti neuvottelemassa. Kaarinassa oli strategia ja laatuohjelmat ja yhdessä sovitut linjaukset, jotka ohjasivat toimintaa ja joihin työyhteisön jäsenet saattoivat nojata.

Toinen toimintakulttuuriero oli, että Piikkiö oli tavallaan eristäytynyt muusta kirjastomaailmasta, kertoo Söderblom. Hän sanoo

”Sieltä ei yleensä osallistuttu mihinkään niinku koulutukseen maakunta-kirjastokirjaston järjestämiin ei kokouksiin ei koulutuksiin et se ehkä hiers aika paljo et he oli niinku sellane oma erillinen yksikkös jol ei ollu muuhun kirjastomaailmaan juuri minkäänlaist kosketust eikä mitään niinku semmost uudistamist. se oli vähän niinku jämähtäny se homma. vanhanaikainen. jämähtäny.”

Kaarinan kirjaston kulttuuriin kuuluu, että osallistutaan aktiivisesti erilaisiin tapahtumiin ja koulutuksiin ja vastaaviin tilaisuuksiin ja pidetään hyvin yhteyttä muihin alan toimijoihin. Tällaiset toimintatapojen erot suututtivat puolin ja toisin.

Söderblom kertoo, että he koettivat aloittaa liitosprosessin ajoissa, jotta erilaisilta henkilöstöön liittyviltä tai muilta toiminnallisilta hankaluuksilta vältyttäisiin tai että ne jäisivät vähäisiksi, mutta toteaa tämän epäonnistuneen.

Kysyi Söderblomilta, mitä mieltä hän on Piikkiön työilmapiiristä tällä hetkellä. Kysyin, onko siellä mahdollisesti tulossa henkilöstövaihdoksia esimerkiksi ilmapiirin vuoksi. Hän kertoo, että ilmapiiri on vieläkin sen verran haavoittunut, että ainakin jotkut saattavat vielä harkita työpaikan vaihtoa.

Oma kokemukseni työilmapiiristä Kaarinassa on hieman ristiriitainen. Työsuhteeni alkoi heinäkuussa 2009 ja päättyi joulukuun viimeisenä päivänä. Minut palkattiin töihin työharjoittelijaksi, joka toimi virkailijan sijaisena. Saadessani kuulla tästä, innostuin tietysti kovasti. On harvinaista, että työharjoittelija palkataan töihin, yleensähan töitä tehdään ilmaiseksi.

Minut palkattiin sijaistamaan kirjastovirkailijaa, joten minulta myös odotettiin kykyä toimia nimikkeeni vaatimalla tasolla. En kuitenkaan katsonut itse olevani aivan pätevä työhöni vuonna 2009, vain vajaan kahden vuoden koulutuksen jälkeen.

Työni alkoi melko hiljaisena kesäkautena kirjastossa. Perehdyttämiseni työhön jäi kenties lomien takia hieman vajaaksi. Työyhteisön palatessa töihin huomasin kyllä tiettyä kireyttä työilmapiirissä. Tuntui, ettei kommunikaatio oikein sujunut suuntaan eikä toiseen. En tiennyt mistä se voisi johtua, en oikeastaan ymmärtänyt ottaa huomioon koko kuntaliitosta. Olin lähinnä lehdestä lukenut, että Piikkiö liittyi Kaariinaan, ja varmastikin ohittanut senkin uutisen olankohautuksella.

En saanut juurikaan minkäänlaista perehdyttämistä työhöni, ja tuntui, että selkäni takana alettiin puhua hieman ilkeästi. Jotkut sanoivat ehkä hieman ivallisesti, että ”jaahas, taas on kassa laskettu väärin!” tai jotakin vastaavaa. Lopulta, vasta perjantaipalaverissa (perjantaipalaverin muistio 23.9.2009) lukee, että minut olisi pitänyt perehdyttää paremmin ja että ”Antti käyttää jatkossa myös kassapäätettä. Lisäksi hän osallistuu suunnittelupäivään, saa töitä musiikkiosaston puolelta ja vierailee koulukirjastoissa.” Olin jo töitä hakiessani ilmoittanut, että olisin hyvin kiinnostunut musiikkikirjastotyöstä sekä työstä koulukirjastossa.

Nyt, vuonna 2013, voisi olettaa kuitenkin jo, että työyhteisö on sopeutunut uuteen tilanteeseensa, ja että asiat joka tapauksessa toimivat jo normaalisti. Söderblom itse ainakin arveli haastateltaessa, että ehkä kolme, neljä vuotta riittää tähän.

Haastattelun lopuksi kysyin Söderblomilta, mitä mieltä hän on, saiko hän ohjattua laajannen Kaarinan kirjaston kohti uutta uljasta tulevaisuutta. Hän uskoi näin olevan ja uskoo henkilöstön välienkin korjaantuvan vielä ajan kanssa, vaikka siihen voikin mennä muutama vuosi.

4.2.2 Sari Saarelan haastattelu

Heti haastattelun alkuun Saarela toteaa, että kirjaston henkilöstön määrä on riittämätön, kuten hän jo oli omassa työssäänkin todennut. Hankalaksi tilanteen teki myös se, että laajentuneen kirjaston tulisi kyetä tarjoamaan entisen Piikkiön alueen asukkaille kirjastopalveluja, joita näillä ei aiemmin ole ollut, kuten vanhuspalvelut ja tiedonhaun opetus kouluille. Koska uuden kirjaston painopistealueet ovat lähipalvelut niitä tarvitseville, oli myös Piikkiöön järjestettävä vanhuspalveluja, joita siellä ei aiemmin ollut. Lisäksi tuli järjestää tiedonhaun opetusta kouluille.

Saarela kertoo haastattelussa, että koska tilanne on se, että sekä Kaarinassa että Piikkiössä henkilöstöä on vähän, tehtiin palvelu-uudistus siten, että Kaarinassa lainaus ja palautus hoituisivat kokonaan automaateilla. Näin henkilökunnalle jäisi enemmän aikaa neuvoa ja opastaa asiakkaita ja tiskissä (asiakaspalvelussa) tarvitsisi ”päivystää” enää kuin ehkä ruuhkaisimpina aikoina.

Heti seuraavaksi haastattelu etenee tuleviin palveluihin ja palveluiden uudistumiseen ja kehittämiseen. Palveluiden uudistaminen ja kehittäminen tulee esille Saarelan työssä, ja käytännöstä Kaarinassa hän kertoo seuraavaa.

Ensimmäisenä hän mainitsee kirjastoon hankitut digitointilaitteet, joilla vanhoja VHS-nauhoja voi polttaa DVD-levyille. Myös Söderblom mainitsee palvelusta haastattelussaan. Palvelu on kuulemma yllättävän suosittu. Ensimmäisenä Suomessa palvelua tarjosi Hämeenlinnan kaupunginkirjasto ja Kaarina seurasi nopeasti perässä.

Kirjastoa kehitetään myös muulla tavoin. Kirjaston takahuone on remontoitu, kirjavarasto poistettu ja työhuoneet purettu uuden kokous- ja oleskelutilan tieltä. Kirjastossa on nyt siis tilat jossa voi pitää kokouksia, lapset ja nuoret voivat käydä pelaamassa ja aikuiset esimerkiksi lukemassa satuja lapsille.

Tällä yritettiin tavoitella uudistuksia kirjastoon, jonka tilat ovat jo pitkään olleet riittämättömät käyttötarkoitukseensa nähden. Kirjastotoimenjohtaja oli laskenut, että tilalla oli ollut 100 varausta (kokouksia) varten kesäkuusta alkaen jolloin se avattiin. Haastattelu tehtiin marraskuussa. Palvelun uskotaan menestyvän kun sitä markkinoidaan enemmän.

Kaarinan kirjasto teki myös kokoelmapoliittisen päätöksen, jonka mukaan kirjasto ei ole enää säilyttävä kirjasto, toisin sanoen kirjastolla ei ole omaa kirjavarausta. Kokoelmaa pidetään ajantasaisena, mutta syvyys poistuu. Ratkaisu tehtiin, koska todettiin Turun kaupungin kirjaston olevan kyllin lähellä. Lisäksi kirjastot tulisivat liittymään Vaskiin (Varsinais-Suomen kirjastot). Vaskiin liittyminen mahdollistaisi kirjojen toimittamisen asiakkaille muista siihen kuuluvista kirjastoista.

Kirjaston tiloista Saarela on kanssani samaa mieltä. Ne ovat pienet ja epäviihtyisät. Niissä on hankala järjestää mitään suurempia näyttelyjä tai tapahtumia, joita kirjastoissa nykyään on. Esimerkiksi taiteilijavierailuiden osalta tilanne on huono. Tilaa esiintymiselle ei vain ole. Saarela kertoo, että Kaarinan keskustaan on tehty arkkitehtikilpailu jonka voittajan suunnitelman mukaan keskustaan rakennettaisiin 2000 m² suuruiset kirjasto- ja kulttuuritilat. Tilausta uusille tiloille onkin ollut jo kauan, ja niitä on suunniteltukin jo aiemmin. Saarela sanoo haastattelussa ”sillee sarkastisesti mä uskon sit ku se ensimmäinen pallo heilataa et tää lähtee tästä pois et ei se ihan lähitulevaisuudes tuu toteutumaan”. Tämä on todennäköisesti totta. Aina-kin vielä tätä työtä kirjoitettaessa vuonna 2013 talo ja keskusta ovat samanlaisia eikä uusista tiloista ole uutisoitu.

Saarela kertoo uuden strategian syntyneen ylhäältä -alas hierarkkisesti. Kaarinan kaupunki edellytti sellaisen luomista osaksi koko kaupungin liittämistästrategiaa. Se on yksi syy sen olemassaololle.

Opintojensa päättymisen jälkeen Saarela kertoo tehneensä toimintaympäristökaritoituksen, joista osia olen ottanut omaan työhöni.

Seuraavaksi pidettiin suunnittelupäiviä, joissa määriteltiin tarkemmin kirjastolaitoksen tehtäviä ja profiloiteja, pyrittiin rationalisoimaan toimintaa ja karsimaan päällekkäisyyksiä. Saarela otti vastuun organisoimisesi eli johti strategian suunnittelun tekoa. Lopullinen strategia valmistui aikataulunsa mukaisesti vuodeksi 2009.

Saarelan opinnäytetyössä painotetaan, että henkilökunta valitsee ne toiminnot jotka ovat kaikkein olennaisimpia. Tällaisiksi nousivat lasten, nuorten ja koulukirjastotyö, vanhustyö ja erityisryhmät. Erityisryhmiin kuuluvat esimerkiksi vammaisryhmä jolle on jo järjestettykin vinkkausta. Lisäksi myös maahanmuuttajiin haluttaisiin saada jonkinlainen yhteys ja että heidät saataisiin edes kerran käymään kirjastossa.

Kaarinan kirjasto on aina kokeilemassa jotain uutta ja pyrkii pysymään kehityksessä mukana. Kaarinan kirjastossa muun muassa käydään tekemässä kirjavinkkauksia vanhainkodeissa. Määrä on kovassa kasvussa: vuonna 2008 kirjavinkkauksia vanhuksille tehtiin 1, 2009 2, vuonna 2010 4 ja vuoden 2011 syksyksi on sovittu jo 11. Saarela sanoo, että esittelyssä ei ole pelkkiä kirjoja, vaan myös musiikkia ja elokuvia. Hän kertoo heidän esittelevän heille heidän oman aikansa kevyttä musiikkia. Henkilökunta on kerännyt kotipalvelukokoelmaan musiikkia joka vanhoja ihmisiä kiinnostaisi.

Linjaus painottaa lähikirjastotyötä näkyy siis kirjaston toimipaikoissa. Kuten on jo todettu, Piikkiö jatkaa pienten lasten ja nuorten kirjastotyötä. Littoisten kirjasto toimii kuten ennenkin, eli koulukirjastona ja iltaisin myös yleisenä kirjastona. Koulukirjastotyö jatkuu entisellään.

Kaarinan pääkirjastosta tulee kirjasto jossa on sitten enemmänkin kaikille kaikkea. Sen kokoelmissa on suurin osa eri materiaaleista. Siitä tulee myös hallinnollinen keskuskirjasto kirjastoverkkoon, kuten jo aiemminkin on todettu.

Lisäksi Saarela toivoo haastattelussa, että Kaarinan kirjasto pääsisi nopeasti mukaan Vaskiin, jotta palveluiden järjestely helpottuisi.

Lähikirjastopalvelujen onnistumista voi tietysti pitää kyseenalaisena. Opetus- ja kulttuuriministeriön Yleisten kirjastojen laatusuosituksessa (2010, 26) todetaan yleisen kirjastojen sijainnista, että 80% asukkaista olisi matkaa toimipaikkaan 20 km tai alle. Tämä suositus koskee taajama-aluetta. Ajoaikaa voidaan myös pitää kriteerinä: sen tulisi olla 30 min tai alle. Arja Rytköseltä saamassani sähköpostissa (2013) hän toteaa, että asiat tuskin ovat noin mallikkaasti. Hän arvelee, että matka-aika autolla voi olla realistinen.

Varsinaista aikataulua ei tavoitteille kyetty vielä suunnitteluvaiheessa tarjoamaan, vaan sen katsottiin toteutuvan resurssien sallimissa rajoissa. Vaskin osalta Saarela arvioi, että Kaarina on mukana vuonna 2011.

Saarela ottaa haastattelussa esille myös kirjaston tiimit, joista kerroin aiemmin. Saarela esittää, että tiimien asiakkaita voitaisiin jatkossa profiloida. Se on kuitenkin hankalaa, mutta sen voisi tehdä jonkinlaisella stereotyyppisellä oletuksella jolloin toimintaa olisi osaltaan helpompi kohdentaa oikein. Tiimeillähän siis on koko organisaation läpäisevät työnjaot, joten työtä on helpompi kohdentaa jos asiakasryhmiä kyettäisiin tarkentamaan.

Kuitenkin käytännössä kirjaston keinot ryhmitellä ja jaotella asiakkaita ovat vaikeita,

Haastateltava totesi tilanteesta: ”Mutta ehkä siinäkin kannattaisi luottaa siihen vaskiin. Vaskin puitteissa nyt tehdään kans tämmöstä... laatu- ja palveluprofilointia eri vaskikirjastoille, et minkä kokoset kirjastot tarjoovat tai miten se alue vaikuttaa aina myös siihen on se kirjasto on se kirjaston palvelun tarjotaan mut tietyn kokoiset niillä olis ne tietyt palvelut mitä ne tarjois mut ja silloin ne niillä tietyillä palveluilla sitä tiettyä asiakaskuntaa palvelis.”

haastateltava mainitsee myös havainneensa lainauslukujen kääntyneen laskuun, ja tätä hän ei osannut ennakoita kirjastojen liittymistä suunniteltaessa. Hän vertaa tilannetta 90-luvun lamaan jolloin työttömäksi jääneet ihmiset tulivat kirjastoon. Nyt näin ei käyntykään. Hän ehdottaa kahta keskeistä syytä, toinen on kirjaston saamat kilpailijat, kuten internet ja harrastetoiminta tärkeämmäksi hän mainitsee kuitenkin Turun kirjaston. Turun uusi pääkirjasto on paikkana paljon houkuttelevampi kuin Kaarinan kirjasto. Lisäksi Kaarinan alueen ihmisten työssäkäynti suuntautuu paljolti Turkuun, joten poikkeaminen Turun pääkirjastossa on ajatuksenakin mukavampi kuin piipahtaminen Kaarinan virastotalon toisen kerroksen kirjastossa.

Saarela arvelee myös massalainauksen tulleen tiensä päähän. Tietokirjallisuutta lainataan vielä, mutta suunnan muutos on näkyvässä niissäkin, ja pienillä kustantamoilla on jo ongelmia saada kirjojaan kaupaksi.

Tuloksia tarkasteltaessa Saarela toteaa, että he ovat saaneet yllättävänkin hyvin toteutettua ne kartoitukset, jotka hänen työssään esitettiin tärkeinä.

Hän toteaaakin: ”sen verran mä ehin tota vilasee tossa et tässä on hirveesti kaikennäköstä et mitä pitää tehdä kehittämissuunnitelmaa ja kartotusta ja mun mielestä me ollaan yllättävän hyvin ehditty tehdä näitä et... strategia on valmis ja sit näitten kirjastojen profiilit on valmis ja asiakkaita on jo mietitty sitä ja näitten tiimien pohjalta”. Seutukirjastotyö oli tuolloin vielä kesken, mutta toteutui vuonna 2011.”

Haastattelun loppupuolella keskustelussa siirryttiin käsittelemään myös huonommin onnistuneita suunnitelmia.

Saarela näkee ongelmana muun muassa eri tavat toimia ja toteuttaa asioita. Esimerkiksi tästä hän kertoo: ”et se semmonen asiakaspalvelu ja se tämmönen käytännön työ ja suunnitelmien tekeminen ja niitten toteuttaminenki se menee mut se semmonen yhtenäisyys ni se niinku puuttuu edelleen.” Söderblomkin mainitsi Piikkiön toimintatavoista vastaavia piirteitä. Mitään suunnitelmia ei ollut kirjattu minnekään jolloin toiminnasta tuli hieman pinnallista eikä se oikeastaan kehittynyt mihinkään suuntaan.

Jatkossa Saarela kiinnittäisikin enemmän huomiota työyhteisön kehittämiseen. Hän tarkoittanee tällä nimenomaan juuri sitä, että toimintakulttuurit ja työtavat saataisiin liitettyä saumattomammin yhteen.

Hän myös myöntää, että ehkä liitosta alettiin osin tehdä myös hieman liikaa pakotteen. Hän tarkoittaa tässä sitä, että ei otettu riittävästi huomioon sitä, että jotkut ihmiset lähtevät mukaan nopeammin kuin toiset. Silloin osalle ihmisistä jää sellainen kuva, että heitä ei ehkä sittenkään huomioitu tarpeeksi.

Haastattelun loppupuolella hän toteaaakin: ”mä oon tänne näköjään kirjottanu et tää oli mun aivan vilpitiön niinku mielipiteeni siin kohtaa et kirjaston yhdistämisessä on huomioitava kummankin kirjaston parhaat käytännöt sillä muutostilanteessa on mahdollisuus tehdä hyvästä erinomainen kirjasto. ja ehkä me lähdettiin sit tai nii... mä olin ainakin niin naiivi ja innostunu siin kohtaa et emmä ottanukkaan sitä huomioon et tota et toiset ei oo.#

Hänkin kuitenkin on samaa mieltä kuin Söderblom siinä, että ajan kanssa työyhteisö ja yhteishenki paranevat ja asiat alkavat taas luistaa kunnolla. Saarela oli kuulut, että tähän menisi seitsemän vuotta, jota hän ei kuitenkaan halua uskoa todeksi.

4.2.3 Arja Rytkösen haastattelu

Haastattelin työtäni varten myös informaatikko Arja Rytköstä, jonka vastuualueeseen kuuluu myös henkilöstön koulutuksen seuranta ja osaamisen kartoittaminen. Henkilöstösuunnitelma tuli esille Saarelan työssä sekä myös haastattelussa. Tämän vuoksi päätin haastatella myös Rytköstä.

Hän sanoi jo heti haastattelun alussa, että tällä hetkellä ei ole voimassa minkäänlaista henkilöstösuunnitelmaa joka koskisi. Tämä on hieman hämmentävää, sillä Saarelan työssä puhutaan, että se tulisi kirjoittaa hyvissä ajoin. Saarelan työ hyväksyttiin Turun ammattikorkeakoulussa vuonna 2008. Sen valmistelu on kuitenkin työn alla, mutta ensin tulisi kehittää jonkinlainen tapa mitata henkilöstön osaamisen lähtötasot. Sitä oli joskus koetettu kartoittaa, mutta menetelmä osoittautui sinällään hyödyttömäksi. Henkilö sai kyselyssä itse listata osaamiaan asioita ja miten hyvin ne hallitsi. Siinä kävi osin siten, että vastaaja saattoi aloittaa listauksen aivan peruskokoelmatyöhön liittyvistä seikoista, joiden periaatteessa jokaisten kuuluisi osata.

Uudessa strategiassa tulitisiin huomioimaan uusi henkilöstö, siis se henkilöstö joka muodostuu liitoksen jälkeen. Siinä vaiheessa osaamista tulitisiin kartoittamaan tarkemmin ja koulutustarvetta analysoidaan.

Tässä kohtaa Rytönen tuo esille myös sen, että maakuntakirjastat, ELY ja muut tahot tarjoavat myös kirjaston kannalta ilmaista koulutusta. Kyse on enemmänkin työntekijän itsensä kiinnostuksesta osallistua näihin koulutuksiin. Kaarinassa ei perinteisesti ole tämän osalta ollut ongelmia, sillä henkilöstö on osallistunut toimintoihin ja kehittämishankkeisiin mielellään.

Henkilöstöpoliittisena ongelmana Rytönen pitää myös kirjastolaitosten muuttumista ja monipuolistumista. Hän toteaa esimerkiksi että ”jos sä ajattelet tuolla turun kokosessa kirjastossa ni mä tiedän et sielä on tällä hetkellä palvelujohtaja palvelupäällikkö et he on vielä ihan kirjastoammattilaisia. sitte taas sinne atk-puolelle he onki muuhun tämmöseen tutkipalvelupuolelle siel ei välttämättä tarvi olla kirjastoammattilainen. ni sillo niitten nimikkeet ovat sitte jotaki muuta” Kaikki ovat silti kirjaston työntekijöitä. Kirjaston palvelutarjonnan laajetessa siis kirjastossa voi olla useita eri toimintoja joita ylläpitää eri alojen asiantuntijoita, mutta silti kirjastoalalla.

Kaiken kaikkiaan Rytönen painottaa haastattelussaan, että kirjastolaisen tulee kuitenkin aina itse kehittyä ja kouluttautua työssään, ja mielellään vielä valita se työkohte, josta tietää ennalta jo jotain. Esimerkiksi musiikkiosastolla kevyestä musiikista vastaava henkilö voisi olla alan harrastaja tai muuten jo ennalta alasta paljon tietävä ihminen. Hänen on täten myös helpompi kehittyä työssään ja hankkia lisää koulutusta ja taitoja.

Alan koulutuksesta Rytönen toteaa, että ammattikorkeakoulutason suorittaneiden tietämys kirjallisuudesta on usein riittämätön. Hän suosittelisi, että Kaarinaan palkattaisiin henkilöitä, jotka suorittaisivat jonkinlaisen pätevyyden kirjallisuustieteissä.

5 TULOKSET

Saarela pyrki opinnäytetyössään laatimaan strategiaa sille, miten uusi Kaarinan kirjasto tulisi toimimaan ja miten se tulisi palvelemaan asiakkaitaan parhaalla mahdollisella tavalla. Saarelaa haastateltaessa hän katsoo, että suurin osa tavoitteista oltiin saavutettu vuoteen 2010 mennessä. Vaskiin liittyminen oli myöhästynyt vuodelle, mutta hän katsoo, että kyse ei ollut Kaarinan kirjaston toiminnasta,

Saarelan mukaan uusi laajennut kirjasto palvelee alueensa asukkaita, kuten oli suunniteltu. Lähikirjastotoiminta toimii tarkoituksenmukaisesti palvellen lapsiperheitä ja vanhusväestöä. Saarela ei ennakoanut lainaustilastojen laskevan liitosvuoden aikoihin. Hän ei myöskään osannut sanoa tähän mitään yksittäistä syytä eikä esittäisi asiaan ratkaisumallia. Saarela ei myöskään huomionnut mahdollisen muutostavastarinnan syntyä työyhteisöjen yhdistymisen seurauksena.

Arja Rytönen arvioi, että kirjastoverkko ei kykene täyttämään Opetus- ja kulttuuriministeriön suositusta. Suositus on, että 80 % taajama-alueen väestöstä asuisi 2 kilometrin säteellä kirjastosta tai että ajoaikaa olisi 30 min tai alle. Täten voidaan todeta, että palvelu niille, joille se on suunnattu, ei välttämättä toteudu asianmukaisesti.

Kirjastotoimen johtaja Maija Söderblom katsoo, että vaikka liitosprosessia lähdettiin suunnittelemaan hyvissä ajoin yhteistyössä Piikkiön kirjaston henkilökunnan kanssa, arvaamattomia ongelmia esiintyi. Ne liittyivät työilmapiiriin sekä työtapoihin. Ongelmien ennakkoinnin puute vaikutti ratkaisevasti tilanteen syntyyn. Toisaalta on ymmärrettävää, että ongelmia ei osattu odottaa, jos kaikki kokoukset ja yhteistyöhön liittyneet selvitykset eivät antaneet niihin viitteitä.

Rytöksen haastattelun pohjalta voidaan olettaa, että vaikka kirjastoammatillista henkilöstöä onkin rekrytoitavissa, saattaa ammattitaidon tasossa ilmetä sellaisiakin puutteita, jotka voivat vaikuttaa työn laatuun. Nämä puutteet saattavat johtua saadun koulutuksen laadusta, eikä niitä ole helppo korjata käytännön työkokemuksella.

Henkilöstövajeen vaikutusta ei ilmeisesti osattu ennakoida edes kunnan päättävien elimien toimesta, kun Piikkiön kirjastotoimen johtajan virkaa ei voitu korvata kirjastonhoitajan viralla. Henkilöstövaje vaikutti kielteisesti palvelun laatuun sekä työyhteisön toimintaan

Tutkimusta asiakkaiden mielipiteistä vuoden 2009 lopussa ei ole saatavilla, joten on mahdotonta sanoa, miten asiakkaat näkivät kirjaston toimivan liitosvuoden päättyessä.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Haastateltavieni mukaan liitoksiin oltiin valmistauduttu hyvin, ja halutut tulokset saavutettiin kutakuinkin tavoiteajassa. Molempien haastateltavieni mukaan kirjastolaitos toimii kuten sen pitääkin toimia, eli palvelee asiakasta hänen tarpeidensa mukaan. Myös kirjaston halu olla uutta luova ja asiakaslähtöinen tulee esiin palveluissa, joita kirjasto asiakkailleen tarjoaa: digitointilaitteet, ahtaisiin ja rajoitettuihin tiloihin onnistuneesti sijoitettu kokous- ja oleskelutila sekä kirjavinkkaus vanhuksille.

Kuitenkin kirjastoliitoksen synnyn aiheuttama muutosvastarinta olisi kenties voitu välttää paremmalla työyhteisön johtamisella. Ilmeinen syy työyhteisön ongelmiin oli riittämätön valmistautuminen uuteen tilanteeseen. On vaikea ymmärtää miten neljän ihmisen työtiimiä ei saada liitettyä lähes kolme kertaa suurempaan yksikköön. Mahdollisesti johdon taholta ei osattu ennakoida tätä mahdollisuutta tai sitten työyhteisö oli kyvytön käsittelemään asiaa ja tuomaan esiin erilaisia mahdollisuuksia tilanteen parantamiseksi.

Johtaja itse ei voi ratkaista työyhteisön sisäisiä ongelmia, vaan kyse on oltava yhteisestä toiminnasta.

Maija Söderblom kertoi haastattelussaan, että kuntaliitos synnytti eräänlaista kauhaa liittyneiden kuntien välillä yleensäkin. ”Miksi Piikkiöläiset saavat pitää kaiken ja meidän pitää se maksaa?”.

Ehkä tämä asenne heijastui kuntaliitoksessa kautta linjan. Liitoksen tarkoitus oli taata palvelut kuntien asukkaille, ja Piikkiö sai pitää ison kirjastonsa, joka jäi käytännössä vajaakäytölle vaikka sen yhteyteen laitettiin yhteispalvelupiste.

Ristiriidat ja eripura ovat varmasti normaaleja ilmiöitä missä tahansa yhteisöissä ilman muutoksiakin. Muutostilanteessa niitä voikin olettaa syntyvän, mutta jos vaikutukset ovat näinkin dramaattisia, kuin tässä työssäni jouduin esittämään, on kyse oltava monista muistakin seikoista.

Ehkä en tutkijana saanut aivan pohjia myöten kaivettua esiin syitä pahalle ololle. Ehkä kunnollinen paneutuminen työyhteisöön olisi voinut tuottaa toisenlaisiakin tutkimustuloksia. En kuitenkaan halunnut sitä tehdä, en usko että minusta olisi ollut siihen. En vain yksinkertaisesti olisi pystynyt keräämään aineistoa työyhteisöstä, jonka sisäiset ongelmat ovat niin voimakkaasti kuormittaneet jäseniään, että moni haluaisi lähteä työstään vielä vuonna 2010.

Johtopäätökset osoittavat kuitenkin myös sen, että prosessi saatiin johdettua loppuun siinä mielessä onnistuneesti, että kirjastolaitos palvelee asiakastaan juuri niin kuin sen olisi tarkoituskin, lukuun ottamatta kirjastojen sijoittelua Opetus- ja kulttuuriministeriön suositusten mukaisen sijoittelun epäonnistumista.

Ehkä paremmalla valmistautumisella olisi ollut myönteisempi vaikutus. Toisaalta päättävä taho määräsi tahdin: aikaa liittyä on yksi vuosi. Ehkä nopeatahtinen muutos työtavasta toiseen on liikaa monille. Kuten Saarela sanoo, toiset etenevät nopeammin kuin toiset.

Tässä tutkimuksessa tutkittiin tapausta, jossa kahta samaa työtä tekevää laitosta liitettiin yhteen. Samalla laitosten henkilöstömäärä oli pieni. Vaikka kyse on asiasta joka vaikuttaa pieneltä, kannattaa siihen varautua huolellisesti. Työyhteisö on haavoittuva ja herkkä kokonaisuus, ja sitä pitää johtaa muutostilanteissa oikein ja sen edun mukaisesti.

Korostan siis, että sekä johdon että työyhteisön on tehtävä saumatonta yhteistyötä ja tuoda ongelmat rehellisesti esiin ja puhua niistä niiden oikeilla nimillä. Ei auta ketään jos supistaan selän takana ja päivitellään kahvipöydässä. Rohkea ja ennakkoluuloton tapa toimia yhdessä auttaa työssä jaksamisessa ja luo hyvinvointia.

LÄHTEET

Hirsijärvi, S., Remes, S., & Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. 15 – 17 uud. PAINOS. Porvoo: Bookwell oy.

Hirsijärvi, S., Hurme, H. 2001. Teemahaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Kaarina.fi Kaarinan kaupungin kotisivut [viitattu 2013] saatavana <http://www.kaarina.fi/>

Kaarina- lehti 3.12.2008, 8

Kaarinan kirjaston laatu -opas

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2010:20. Yleisten kirjastojen laatusuositus.

Kirjastolaki 4.12.1998/904

Maija Söderblomin toimittama nimetön ja päiväämätön muistio toimen lakkauttamisesta

Pääkirjaston perjantaipalaverin muistio 23.9.2009

Pääkirjaston perjantaipalaverin muistio 11.12.2009 pöytäkirja

Rytkönen, A. 2013 vs. Kirjastotoimenjohtaja, Kaarinan kirjasto. Sähköposti. 21. 5. 2013

Saarela. S 2008. Kaksin aina kaunihimpi – Strategian pohjakartoitus laajenevalle Kaarinan kirjastolle. Turun ammattikorkeakoulu. Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Haastattelut

Arja Rytkönen 4.11.2010 Kaarinan pääkirjasto

Maija Söderblom 2.11.2010 Kaarinan pääkirjasto

Sari Saarela 4.11.2010 Kaarinan pääkirjasto

LIITTEET

liite 1 haastateltaville esitetyt kysymykset. Nämä muodostivat haastattelujen runko-osan. Käytännössä haastatteluissa syntyi useita muitakin kysymyksiä.

MAIJA SÖDERBLOMIN HAASTATTELU

1 Kun päätös kuntaliitoksesta oli tehty, kuka alkoi laatia strategiaa liitokselle kirjastojen osalt

2 Millä tavoin Piikkiön kirjasto oli profiloitunut ennen liitosta, ja minkälainen kirjasto se oli?

3 Mitä Piikkiön kirjastossa tehdään nykyään?

4 Minkälainen asutus pohja Piikkiöllä on ja miten se vaikutti kirjaston toimintaan enne ja miten vaikuttaa nyt?

5 Millä tavoin liitossuunnitelmia alettiin toteuttamaan käytännön tasolla?

6 Minkälaisiin toimenpiteisiin ryhdyttiin henkilöstön osalta? Eläköitykö henkilöstöä tuona aikana?

7 Miten töitä alettiin uudelleenjärjestämään, ts. työn kiertoa ja työvuoroja yms.

8 Miten henkilöstä koskeneet strategian osat mielestäsi onnistuttiin toteuttamaan?

8 Esiintyikö siinä joitain erityisiä ongelmia?

9 Olivatko Piikkiön ja Kaarinan kirjastot mielestäsi erilaisia työ- ja toimintakulttuurien osalta?

10 Jos työilmapiiri on mielestäsi huono, mitä sen parantamisen eteen on tehty?

SARI SAARELAN HAASTATTELU

1 Mikä on toimenkuvasi Kaarinan pääkirjastossa?

2 Mikä on mielestäsi henkilöstön tilanne tällä hetkellä? Onko sitä riittävästi ja onko se riittävän ammattitaitoista

3 Onko kirjastoon tullut joitain uudistuksia, esim. palveluja? Opinnäytetyössäsi mainitsit, että kirjaston pitää erikoistua, eikä kaikille voi tarjota kaikkea

4 Kun strategia alkoi muodostua, mitä koit tärkeimmäksi asiaksi, eli mistä oli mielestäsi tärkeintä aloittaa?

5 Mitkä asiat nousivat tärkeimmiksi kohteiksi?

6 Miten saitte Kaarinan ja Piikkiön strategiat liitettyä toisiinsa?

7 Mitkä olivat mielestäsi Kaarinan ja Piikkiön työtapojen ja työkuulttuurin keskeisimmät erot?

8 Kirjoitit työssäsi asiakkaiden profiloinnista. Onko sitä alettu toteuttaa?

9 Miten strategiaa alettiin toteuttaa 2009?

10 Onko vielä sellaisia suunniteltuja kohteita, jotka ovat mielestäsi täysin kesken?

ARJA RYTKÖSEN HAASTATTELU

1 Mikä on toimenkuvasi Kaarinan pääkirjastossa?

2 Hoidetaanko kaikki kirjaston hallinnolliset tehtävät pääkirjastossa liitoksen jälkeen?

3 Teit henkilöstökartoituksen kirjaston henkilökunnasta. Miten tätä kartoitusta on käytetty?

4 Miten kartoititte henkilöstön osaamista?

5 Saako uutta työvoimaa rekrytoitua helposti?

6 Mitä mieltä olet alan koulutuksesta tänä päivänä?